

Vlaams
Parlement

ingediend op **1573** (2017-2018) – Nr. 1
27 april 2018 (2017-2018)

Verslag van de hoorzitting

namens de Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening,
Energie en Dierenwelzijn
uitgebracht door Bart Caron

over de werking van het Coördinatiecentrum
Voorlichting en Begeleiding duurzame Bemesting
– CVBB vzw

Samenstelling van de Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening, Energie en Dierenwelzijn:

Voorzitter: Tinne Rombouts.

Vaste leden:

Piet De Bruyn, Andries Gryffroy, Bart Nevens, Axel Ronse, Ludo Van Campenhout, Wilfried Vandaele;
Robrecht Bothuyne, Lode Ceyssens, Tinne Rombouts, Valerie Taeldeman;
Gweny De Vroe, Lydia Peeters;
Rob Beenders, Bruno Tobback;
Johan Danen.

Plaatsvervangers:

Jelle Engelbosch, Sofie Joosen, Jos Lantmeeters, Jan Peumans, Grete Remen, Sabine Vermeulen;
Sonja Claes, Jos De Meyer, Bart Dochy, Orry Van de Wauwer;
Mathias De Clercq, Willem-Frederik Schiltz;
Bert Moyaers, Els Robeyns;
Elisabeth Meuleman.

Toegevoegde leden:

Stefaan Sintobin;
Hermes Sanctorum-Vandevoorde.

INHOUD

I.	Toelichting door het CVBB.....	4
1.	Kader	4
2.	Taken	4
2.1.	Monitoren	4
2.2.	Sensibiliseren	5
2.3.	Begeleiden	6
3.	Toekomst.....	7
II.	Vragen en opmerkingen van de leden.....	7
1.	Tussenkoms van Wilfried Vandaele.....	7
2.	Tussenkoms van Bart Caron	8
3.	Tussenkoms van Bruno Tobback	9
4.	Tussenkoms van Bart Dochy	10
5.	Tussenkoms van Tinne Rombouts	10
III.	Antwoorden	10
IV.	Bijkomende vragen en antwoorden	15
	Gebruikte afkortingen.....	18
	Bijlagen: zie dossierpagina op www.vlaamsparlement.be	

De Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening, Energie en Dierenwelzijn hield op 27 maart 2018 een hoorzitting over de werking van het Coördinatiecentrum Voorlichting en Begeleiding duurzame Bemesting – CVBB vzw, met Dirk Coomans, algemeen coördinator CVBB, Brecht Catteeuw, coördinator CVBB West-Vlaanderen en Kim Koopmans, coördinator CVBB Limburg. Deze hoorzitting vloeide voort uit de bespreking op 16 januari 2018 van het Mestrapport 2017 waarbij de rol van het CVBB in vraag werd gesteld (*Parl.St.* VI.Parl. 2017-18, nr. 1477/1). Een voor januari 2018 door het CVBB voorgesteld werkbezoek op het terrein ging niet door gelet op een te beperkte inschrijving.

De bij de toelichting gebruikte presentatie, het gevraagde overzicht van het CVBB-budget van de voorbije jaren evenals het uitgebreide rapport van de CVBB-werking van de voorbije jaren, zijn terug te vinden op de [dossierpagina](http://www.vlaamsparlement.be) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

I. Toelichting door het CVBB

1. Kader

Kim Koopmans zegt dat het CVBB eind 2011 opgericht is als onderdeel van het flankerende beleid bij MAP 4, voortgezet tijdens MAP 5. Het coördinatiecentrum is van start gegaan begin 2012 en is een vzw van de erkende praktijkcentra van land- en tuinbouw, de landbouworganisaties en de Vereniging van de Vlaamse Provincies. In de raad van bestuur zitten adviserende leden als de VLM, de VMM, de departementen Omgeving en Landbouw en Visserij en het onderzoeksplatform Duurzame Bemesting.

De vzw wordt gesubsidieerd door de Vlaamse overheid voor in totaal 2,2 miljoen euro per jaar. De drie grote kostenposten zijn: coördinatie en communicatie; waterkwaliteitsgroepen en intensieve aanpak; individuele bedrijfsbegeleiding. De waterkwaliteitsgroepen en de intensieve aanpak gaan met het grootste deel van het geld lopen. Daaronder vallen de lonen van de eenentwintig medewerkers (vijf provinciale coördinatoren en zestien medewerkers), een algemeen coördinator, de werkingskosten en de analyses.

De waterkwaliteit in Vlaanderen wordt beoordeeld aan de hand van het percentage rode MAP-meetpunten. Het doel van MAP 4 is 16 percent, van MAP 5 5 percent. MAP-meetpunten dienen te voldoen aan enkele criteria waarvan het belangrijkste het agrarische karakter van het afstroomgebied is met een niet-landbouwinvloed van maximaal 5 percent en zonder invloed van industriële afvalwaterbronnen, van overstorten van waterzuiveringsinstallaties of rioleringen en van huishoudelijk afval. Het Vlaamse landschap is versnipperd, waardoor de MAP-meetpunten sterk stroomopwaarts liggen. De meetpunten worden maandelijks bemonsterd door de VMM. Bij één overschrijding van 50 mg/liter in een winterjaar, beginnend op 1 juli en eindigend op 30 juni, wordt het meetpunt rood ingekleurd. De rode punten zijn voornamelijk gelegen in het IJzer-, Leie- en Maasbekken. Het aantal rode meetpunten is de laatste jaren gestagneerd.

2. Taken

2.1. Monitoren

De vzw heeft drie taken. Vooreerst de monitoring, door stroomopwaarts van het MAP-meetpunt te inventariseren om de oorzaak van de overschrijding te achterhalen. Een tweede taak is het sensibiliseren van land- en tuinbouwers, op waterkwaliteitsgroepsbijeenkomsten en met algemene communicatie. Daarnaast

begeleidt de vzw de land- en tuinbouwers in het kader van de intensieve aanpak of met individuele bedrijfsbegeleiding.

Als de VMM een overschrijding vaststelt, gaat de vzw stroomopwaarts van dat punt enkele deelmeetpunten vastleggen, bijvoorbeeld op kruisingen of splitsingen van de waterloop, kruisingen met een weg, aan drainagebuizen, aan overstorten enzovoort. Op die punten wordt de kwaliteit van het water dan maandelijks gemeten. Dat geeft een beeld van de evolutie in de tijd, maar ook van de evolutie in de waterloop. Op die manier bepalen waar de hoge nitraatconcentraties vandaan komen, is een arbeidsintensieve bezigheid. Het CVBB heeft zich daar op toegespitst in de eerste jaren. Omdat de rode meetpunten door de VMM soms met een maand vertraging doorgegeven werden, kon de vzw niet altijd meer de oorzaak van de overschrijding vaststellen. Om die reden wordt er nu gewerkt met signaalwaarden, waardoor er sneller kan worden opgetreden. Binnen de drie dagen na de meting geeft de VMM de meetresultaten aan de vzw, weliswaar een niet-gevalideerde waarde, waardoor ze de oorzaken sneller kan opzoeken. De signaalwaarden, gecombineerd met een almaar betere terreinkennis, maken dat de vzw sneller kan reageren. Door winst van snelheid en efficiëntie kan de vereniging meer inzetten op haar andere taken. In de afgelopen 6 jaar waren er 454 rode MAP-meetpunten, met ongeveer 10.000 deelmeetplaatsen en 155.000 nitraatmetingen op basis van nitraatstrips.

Dat heeft geresulteerd in een indeling van de rode MAP-meetpunten volgens oorzaak van vervuiling: 97 percent van de overschrijdingen valt te linken aan de landbouw. In de 3 percent overige zitten de overschrijdingen met onbekende oorzaak, ten gevolge van overvloedige neerslag en onder niet-landbouwinvloed. In 5 percent is de lozing van de serres de oorzaak, wat betekent dat een individuele landbouwer het negatieve imago van het hele afstroomgebied bepaalt. In 17 percent zijn nitraatrijke bronnen de oorzaak. Dat is historische verontreiniging doorgespoeld naar het grondwater die na verloop van tijd terugspoelt naar het oppervlaktewater. Allicht is dat het gevolg van de landbouw, maar het geeft geen beeld van de huidige bemestingspraktijken. In 2017 is daarover op vraag van het CVBB een onderzoek gestart door een consortium onder leiding van UGent. De resultaten daarvan worden verwacht in 2021. Het komt erop aan er nu voor te zorgen dat de huidige bemestingspraktijken niet zorgen voor een bijkomende aanrijking van de nitraatconcentraties. Ongeveer 75 percent van de overschrijdingen wordt veroorzaakt door de huidige landbouw. Percelen die gedraineerd zijn en daardoor versneld afwateren zijn daarbij verantwoordelijk voor 49 percent van de overschrijdingen. In 26 percent van de gevallen gaat het om natuurlijke diffuse processen. Door deze opdeling is een andere aanpak naargelang de oorzaak mogelijk.

2.2. Sensibiliseren

De sensibilisering van landbouwers gebeurt in waterkwaliteitsgroepen. Dat zijn vrijwillige samenkomsten van landbouwers van een afstroomgebied van een bepaald MAP-meetpunt, voornamelijk de rode punten. Het CVBB deelt daar alle gegevens over dat gebied met de landbouwers die dan bijkomende informatie kunnen geven over het terrein of de reden van de concentratie. Op dergelijke bijeenkomsten leren de landbouwers ook van elkaar. Er wordt een groepsgevoel gecreëerd zodat ze samen kunnen werken aan het verbeteren van de concentraties. De voorbije jaren waren er bijna 450 WKG-bijeenkomsten met 3000 unieke landbouwers. Sommige landbouwers hebben invloed op verschillende meetpunten en wonen dus verschillende WKG's bij. Naast de groeps- en individuele communicatie heeft het CVBB ook algemene vormen van communicatie zoals de website, publicaties, voordrachten, aanwezigheid op beurzen, de algemene werking van de praktijkcentra.

2.3. Begeleiden

Intensieve aanpak

Brecht Catteeuw legt uit dat de eerste vorm van begeleiding van landbouwers door het CVBB de intensieve aanpak is. In 75 percent van de overschrijdingen zijn de huidige mestpraktijken in het afstroomgebied de oorzaak. Het CVBB gaat die landbouwers intensief begeleiden met analyses en daaraan gekoppelde adviezen. Het gebied daarvoor wordt nauwgezet afgebakend zodat een efficiënte aanpak mogelijk is om de nitraatresidu's, de reststikstof op het einde van het seizoen, zo laag mogelijk te krijgen in de hoop dat het meetpunt dan groen kleurt. Voor 124 meetpunten is er een intensieve aanpak. Vorig jaar ging het om 1168 telers in 3210 percelen, waarop meer dan 4000 stalen genomen werden.

Het CVBB tracht per perceel een oorzaak te vinden van een te hoog nitraatresidu. Het gaat dan wel om de slechtste percelen, toch stelt men in 62 percent van de percelen geen te hoog nitraatresidu vast. Vorig jaar waren er 465 percelen (38 percent) met een te hoog nitraatresidu. In 27 percent van die gevallen is de bemestingsstrategie met kunstmest en in 15 percent van de gevallen de bemestingsstrategie met organische mest de oorzaak. In 12 percent van de percelen werd er nog opname verwacht. Dat betekent dat de bemonstering in oktober-november gebeurde, toen het gewas nog in groei was. Het CVBB ging ervan uit dat na de oogst het residu binnen de normen zou vallen. In 7 percent van de percelen zou het nitraatresidu onder de norm liggen als de groenbedekker tijdig zou gezaaid zijn. De groenbedekker is immers een vanggewas voor reststikstof op het einde van de teelt. In 9 percent van de gevallen is mineralisatie een belangrijke oorzaak: na de oogst, met al dan niet een groenbedekker gezaaid, is de vrijstelling uit het bodemleven zodanig hoog dat die percelen een te hoog nitraatresidu lieten optekenen. Gezien de weersomstandigheden zal de mineralisatie in 2017 een stuk hoger liggen.

Individuele bedrijfsbegeleiding

Het CVBB houdt zich daarnaast ook bezig met individuele bedrijfsbegeleiding. Waar voorheen elke landbouwer die begeleiding kon aanvragen, moet sinds 2016 iedere deelnemer een nitraatresidu-overschrijding in de laatste drie jaar kunnen voorleggen. Landbouwers over heel Vlaanderen nemen deel aan dergelijke begeleidingen, maar toch meer in WKG-gebieden. Dat is deels ten gevolge van de intensievere werking van het CVBB in die gebieden en de grotere bekendheid van de dienstverlening die daar het gevolg van is.

Positief is dat de oorzaak van de overschrijding per meetpunt bepaald wordt en de aanpak daaraan wordt aangepast. Er is dan ook een duidelijke dalende trend in de hoogte van de overschrijdingen in de rode MAP-meetpunten, die evenwel nog altijd rood blijven, alsook van het aantal overschrijdingen. Een ander gevolg is dat meer landbouwers een doordachte bemestingsstrategie hanteren, wat lagere nitraatresidu's geeft, dus minder uitspoeling. Het aantal rode meetpunten daalt evenwel nog niet. Dat is deels te verklaren door de robuustheid van het meetnet. Voorts zijn er externe invloeden zoals de extremere weersomstandigheden van de laatste jaren, waar landbouwers meer rekening mee zullen moeten houden maar die niet helemaal te ondervangen zijn. Daarnaast is er het vertragende effect van de bodem. Zonder extra drainage duurt de natuurlijke drainage naar het oppervlaktewater toch enkele jaren. Een goed nitraatresidu heeft hetzelfde jaar nog geen invloed op de waterkwaliteit aan het meetpunt. Tot slot wordt er van de landbouwer een mentaliteitswijziging verwacht, iets wat tijd vergt.

3. Toekomst

Het CVBB wil duurzame contacten met landbouwers voortzetten zodat hun vertrouwen toeneemt. De intensieve lokale werking heeft een groot bereik, ook van telers die niet of moeilijk te bereiken zijn. Dat de vzw onafhankelijk is, niet-commercieel en geen controlefunctie heeft, zijn belangrijke factoren om het vertrouwen te winnen, iets wat sowieso tijd vergt. De winstmarges worden jaarlijks kleiner, dat maakt het moeilijker te overtuigen om duurzaam te bemesten. Als ze een kilogram stikstof meer geven, zijn ze immers zekerder van hun oogst. Het CVBB wil voorts nog beter en intenser samenwerken met overheid en beleid. Zo is het de bedoeling dat de VMM bedrijven naar het CVBB doorverwijst waarvan ze verwacht dat een sensibilisering een positief effect heeft. Soms zijn er ook bedrijven die niet naar het CVBB willen luisteren, hun gegevens zouden dan best doorgespeeld worden aan de VLM die hun dan een ander type traject kan opleggen.

Een ander belangrijk aspect is goed overleg over de monitoring van de MAP-meetpunten, over de rapportering, waarbij eens gekeken wordt of het percentage rode meetpunten representatief is als referentie, over de regelgeving waarbij de vzw haar terreinkennis kan inbrengen, en over de knelpunten. Het CVBB ziet zich als een katalysator waarbij zijn terreinkennis en vaststellingen, de land- en tuinbouw, het beleid en het onderzoek, zoals het onderzoek naar nitraatrijk grondwater, triggeren. Het belang van het CVBB is dus in eerste instantie zijn terreinkennis, nu op vlak van nitraat, maar gaandeweg, gezien de bepalingen van MAP 5, ook op het vlak van fosfaat (orthofosfaat). Door zijn duurzame contacten met telers vormt het CVBB de link tussen beleid en landbouwers en omgekeerd. Het centrum wil aan de hand van de opgebouwde inzichten en vaststellingen onderzoek stimuleren, maar ook gericht samenwerken met administraties en beleid. Op dit moment is het CVBB de enige onafhankelijke adviesdienst, wat maakt dat het een heel belangrijke functie heeft.

II. Vragen en opmerkingen van de leden

1. Tussenkoms van Wilfried Vandaele

Wilfried Vandaele wijst erop dat op dit moment al 26 percent van de meetpunten een overschrijding liet optekenen terwijl het winterjaar nog niet eens voorbij is. De vzw is zes jaar bezig, eerst was er een verbetering, maar nu is het aantal rode punten even hoog als in het begin. De logische conclusie zou zijn om van een inspannings- naar een resultaatsverbintenis over te stappen. Sprekers in vorige commissievergaderingen hadden het over de cowboys van de sector die zich niet aan de regels houden (*Parl.St.* VI.Parl. 2017-18, nr. 1477/1). Is daar iets aan te doen? Wie zijn ze: loonwerkers, landbouwers, opslagbedrijven enzovoort? Na twintig jaar MAP zou de mentaliteitswijziging toch al een feit mogen zijn.

Minder rode meetpunten is geen doel op zich, wel een betere oppervlaktewaterkwaliteit. Het centrum concentreert zich op enkele punten, terwijl het even goed kan dat door de acties de problemen gewoon enkele honderden meters verschoven worden. Deze aanpak, nog minder dan symptoombestrijding, lijkt de spreker dus niet de juiste.

Dat het CVBB zich profileert als enige onafhankelijke instantie vindt het parlementslid vreemd, overheidsinstanties zoals de VLM en de VMM zijn dat per definitie. Hij betreurt in die zin dat de VLM geen bedrijfsgericht advies meer geeft, tenzij als de bedrijven niet luisteren naar het CVBB. Voor het vuile werk draait de VLM dus wel nog op.

2. Tussenkomst van Bart Caron

Bart Caron verontschuldigt zich bij voorbaat voor zijn kritische houding, maar dat is zijn rol als oppositielid. De laatste jaren dalen de mate van overschrijdingen en de nitraatresidu's, maar het percentage meetpuntoverschrijdingen blijft op 26 percent, wat dramatisch hoog is. Het CVBB is opgericht in 2012 en toen was het percentage overschrijdingen exact gelijk. Dus is de logische vraag welk effect de meer dan 12 miljoen euro overheidsinvestering gehad heeft. Dat neemt niet weg dat hij nog hoopt op een langetermijneffect en dat niets doen ook geen optie was. Dat er sinds MAP 4 weinig vooruitgang geboekt is, legt een zware druk op MAP 6. In 2018 wordt de doelstelling van 2014 niet gehaald, laat staan die van 2018 of de Europese normen.

Dat de dienst Bedrijfsadvies van de VLM afgebouwd is, zal de zaak ook geen goed doen. Dat neemt niet weg dat de onafhankelijke positie van het CVBB een belangrijke troef is. Hij pleit voor een strengere en striktere handhaving van overheidswege tot een hectareheffing naar Nederlands voorbeeld toe. Waarbij wie frequent de normen overschrijdt, gradueel oplopende boetes kan krijgen. Iedereen, zeker de landbouw die daar in grote mate voor verantwoordelijk is, moet bijdragen tot een betere kwaliteit van oppervlakte- en grondwater.

Bart Caron vindt de website en het informatiemateriaal van het CVBB ondermaats. Daar de organisatie autonoom is, zou ze opener moeten communiceren dan de overheid. Hij mist interne evaluaties, (meerjarige) rapporteringen, knelpuntbeschrijvingen, achtergrondinformatie, verbeterpunten, tips voor landbouwers, de eigen verwachtingen en doelstellingen enzovoort. Autonoom betekent niet dat de organisatie geen resultaten moet halen, hij mist indicatoren om die aan af te meten. De samenleving stopt immers veel geld in de organisatie. Hij begrijpt dat wellicht de structuur van het CVBB, alsook de sterke betrokkenheid bij de expertisecentra en de provinciale organisaties, aan de basis liggen van de sterkere terreinwerking en mindere aandacht voor rapportering en communicatie. Heel wat organisaties, van de natuurbeweging en van landbouwzijde hebben daar bij hem hun beklag over gedaan.

Hij pleit echter niet voor een sterkere samenwerking met de VLM in de zin dat het CVBB de 'onderflik' zou worden. Het moeten strikt gescheiden organisaties zijn. Dankzij de autonome positie en de vertrouwensband met de landbouwers, behalve die van slechte wil – vast een piepklein percentage – kan het CVBB een belangrijke rol spelen, zij het dat het streng moet zijn. Door wie wordt de organisatie geëvalueerd? Gezien het geld dat ze erin stopt zou de overheid beter moeten monitoren. Hij zal die vraag ook aan de minister stellen.

Hij vraagt of het CVBB de overschrijdingen door nitraatrijke bronnen uit de metingen wil verwijderen. Is er bijkomend wetenschappelijk onderzoek nodig over het vertraagde effect van nitraatrijke bronnen of bestaat dat al? Het huidige onderzoek zou resultaten opleveren in 2021. Maar zelfs met de uitschakeling van de 17 percent overschrijdingen door nitraatrijke bronnen is het doel ver van bereikt.

Hoewel een relatief kleine groep intensief begeleid wordt, gaat daar veel geld heen. Zal de dalende trend van de nitraatresiduwaarden zich doorzetten tot het aantal rode meetpunten onder de norm komt? Hoe denkt het CVBB dat de zogenaamde cowboys kunnen gestopt worden? Wat bedoelt men met telers die niet of moeilijk te bereiken zijn?

Voorst stelt de spreker de dualiteit duurzame bemesting-economische aspecten in vraag. Overbemesting leidt niet noodzakelijk tot meer en betere opbrengsten. Duurzaam en correct bemesten, zeker gecombineerd met andere technieken als

groenbedekkers zou moeten leiden tot de beste bedrijfsresultaten, waarbij de bodem ook de meeste stikstof vasthoudt.

Uit de kaartjes van de VLM leidt hij een causaal verband tussen de intensiteit van de veeteelt en de bodemverontreiniging, dus ook de oppervlaktewaterverontreiniging af. Dat verband wordt doorgaans gerelativeerd, waarbij onder meer verwezen wordt naar het effect van kunstmest. Hoe ziet het CVBB dat? Uiteraard is het effect niet altijd te merken in de buurt van veebedrijven. De mest kan afgevoerd worden en elders uitgereden. Kan de vermindering van de veeteelt helpen om de bodemverontreiniging te verminderen?

3. Tussenkomst van Bruno Tobback

Bruno Tobback herinnert eraan dat het eerste mestactieplan in 1996 door het parlement goedgekeurd werd, tweeëntwintig jaar geleden dus, toen Theo Kelchtermans minister was. De eerste initiatieven van minister Norbert De Batselier dateren zelfs van 1994. Ondertussen zijn er vele honderden miljoenen euro belastinggeld gespendeerd aan ondersteuningsmaatregelen, meetnetten, warme saneringen enzovoort, bedoeld om deze collectieve uitdaging van natuurkwaliteit en volksgezondheid onder controle te krijgen. Desondanks daalt het percentage rode meetpunten al zes jaar niet meer. Bedrijfsleiders die al meermaals geïnformeerd, begeleid, opgevolgd, zelfs beboet zijn, vertikken het nog altijd hun verantwoordelijkheid te nemen ten opzichte van de samenleving die hen financiert, grond ter beschikking stelt enzovoort. Het CVBB kent die personen stuk voor stuk, toch stoppen ze er niet mee. Het kan echt niet zo verder dat miljoenen belastinggeld uitgegeven wordt en Vlaanderen in de shit blijft zitten. Ofwel heeft het CVBB voorstellen om hen dadelijk te stoppen, ofwel geeft het de namen door aan een instantie die dat doet. Anders is het centrum ook met belastinggeld aan het 'smossen'.

De website van het CVBB geeft veel tips aan landbouwers, maar weinig resultaten van studies, onderzoeken, beleidsinformatie. Het parlementslid ontvangt ook geen beleidsinformatie. Nochtans is dat noodzakelijk voor het terreinbezoek waarop het centrum de parlementsliden uitgenodigd heeft. Zonder achtergrondinformatie, cijfers, gegevens, studieresultaten, is het gewoon een schooluitstap met laarzen aan. In 2012, 2013 en 2014 liep een dure studie om het effect van de weersomstandigheden te beoordelen op basis van referentiepercelen. Die studie staat niet op de website en is niet aan de parlementsliden bezorgd. Hij vraagt met aandrang de resultaten alsnog te bezorgen.

Weet het CVBB wie blijft over de schreef gaan en kan het het parlement suggesties doen die aan te pakken? Enkel focussen op het meetnet, het achterhalen van de oorzaken van overschrijdingen enzovoort, doet niet ter zake als de resultaten gelijk blijven. Zelfs als er maar één meetpunt meer rood is, maar de Vlaamse waterkwaliteit slecht blijft, is het probleem niet opgelost. Dat zou zijn als de flitscamera's proberen te beïnvloeden terwijl het aantal verkeersdoden even hoog blijft. Misschien is het beter om zoals de VLM suggereert, te werken met mobiele meetpunten. Het CVBB weet waar die best geplaatst worden.

Volgens het interview op de website van het CVBB is 20 tot 25 percent van de overschrijdingen het gevolg van nitraatrijke bronnen. Hier zegt het centrum dat het 17 percent is. Wat is het juiste cijfer? Waarom bevinden die bronnen zich allemaal in gebieden met intensieve landbouw of groententeelt? Volgens de VLM worden de waarden ook in positieve zin beïnvloed door grondwater van bijzonder zuivere kwaliteit. Het zou kunnen dat bepaalde meetpunten daardoor niet rood kleuren, terwijl de verontreiniging door de huidige land- en tuinbouw er wel bijzonder groot is. Ook over de invloed van de weersomstandigheden vraagt hij

wat meer informatie. De kwaliteit gaat al zes jaar niet meer vooruit, terwijl niet kan gezegd worden dat het weer in die jaren altijd hetzelfde was. Hij vraagt hoeveel landbouwers na alle informatie zich nog te buiten gaan aan een verkeerde bemestingspraktijk en dus geld weggooien en in hoeveel van de gevallen het gaat over het zogenaamde 'de put leeghalen' en een teveel aan mest gewoon op het veld of recht in de beek storten?

Hij besluit dat alle informatie die hij vraagt, wezenlijk is om een goed nieuw mestactieplan op te stellen en niet opnieuw belastinggeld in de beek te gieten.

4. Tussenkoms van Bart Dochy

Bart Dochy dankt het CVBB voor zijn harde werk en herinnert Bruno Tobback eraan dat het eerste Mestdecreet dateert van 1991, met daaraan gekoppeld de oprichting van de Mestbank en het eerste mestactieplan van 1995. Hij en Bruno Tobback zaten toen op de schoolbanken, de laatste heeft daar weinig over mest en landbouw geleerd, anders zou hij deze praat niet uitslaan. Als zijn redenering zou kloppen, zou met de vele flitspalen, geen enkele auto nog te snel rijden. De weersomstandigheden 2016-2017 zijn zeker een valabele verklaring. Dat neemt niet weg dat hij het probleem erkent en dat er moet gewerkt worden aan een oplossing, samen met de landbouwers. Dat is precies wat het CVBB doet. Tot slot informeert hij of een verlaagde bemesting volstaat om een bepaald kwaliteitsniveau in de intensieve groententeelt te halen.

5. Tussenkoms van Tinne Rombouts

Tinne Rombouts heeft het gevoel dat iedereen – politici, administratie, onderzoekers, landbouwers enzovoort – voor betere meetresultaten en een betere waterkwaliteit is. Voor haar is het duidelijk dat de metingen aan de punten een beeld geven over de waterkwaliteit. De discussie hier bewijst dat de beste stuurlui aan wal staan. Het werk en de inspanningen van het CVBB zijn ontegensprekelijk. Het is aan de landbouwers om de acties te ondernemen. Waterkwaliteit is hun verantwoordelijkheid, maar een goed product afleveren evenzeer. Zelfs wie de adviezen correct volgt, is niet altijd zeker van een juiste aanpak. Natuur, bodem en klimaat laten zich nog niet eenvoudig lezen en beïnvloeden.

Voorts looft ze de informatie die het CVBB geeft. Ook de VLM ziet in het centrum een belangrijke neutrale partner. Ze zou niet graag hebben dat zijn ervaring en kennis teniet gedaan wordt, terwijl elke partner op het terrein zijn inbreng als nuttig ervaart. Ze vraagt of het centrum nader onderzoek nodig acht. Zo ja, hoe gebeurt dat best? Het centrum wil de hardleerse bedrijven toch op een of andere manier aanpakken of doorverwijzen. Hoe kan dat gebeuren zonder de vertrouwensrelatie te schaden?

III. Antwoorden

Dirk Coomans beaamt dat er al 26 percent rode MAP-meetpunten zijn in dit winterjaar dat loopt tot eind juni. Het gaat dus de verkeerde richting uit. Die metingen geven de resultaten van de land- en tuinbouwpraktijken van 2017. Omdat hij zich niet kan voorstellen dat land- en tuinbouwers nu plotsklaps verkeerd gaan bemesten zijn, vraagt hij na te denken waardoor deze metingen te verklaren zijn. De weersgesteldheid is daarbij één verklaring maar niet de enige verklaring. Het is immers een feit dat 2016 en 2017 zeer uitzonderlijke weersomstandigheden kenden. In mei en juni 2016 was er een nooit geziene hoeveelheid neerslag. De VMM heeft toen een onderzoek gedaan, het CVBB geconsulteerd en dan beslist enkele rode meetpunten als niet-representatief te

merken. In 2017 was er een lange periode van droogte. Dat heeft weinig ophef veroorzaakt omdat de teelten vrij normaal ontwikkeld werden en de opbrengsten vrij normaal waren. In juli en augustus is het na een tiental maanden van droogte beginnen te regenen. Heel wat teelten lopen dan op hun einde, ook de meest verspreide, zijnde mais. Om voordien stikstof op te nemen, ontbrak water. Het water is er pas gekomen toen de mais nog weinig opnam, dus is het met het water weggespoeld uit de aarde. Hiermee wil hij echter niet zeggen dat de stijging van 21 naar 26 percent daar volledig aan te wijten is. Een aanpak daaruit distilleren is niet gemakkelijk. Bij de nieuwe en bestaande rode MAP-meetpunten zijn er heel wat met een eenmalige overschrijding, ook bij de zogenaamde slapende, die nog nooit voorheen problemen gaven. Hij garandeert wel dat heel wat van de bijkomende overschrijdingen van dit winterjaar er komend jaar niet meer zullen zijn. Men kan dus op basis van de 26 percent rode MAP-meetpunten niet zomaar stellen dat het CVBB weggegooid geld is en afgeschaft moet worden. Hetzelfde zou men immers kunnen beweren over MAP 5 en de Mestbank. Het staat ook niet aan hem om uitspraken te doen over het overstappen naar een resultaatsverbintenis of over de aanpak voor het volgende MAP. Algemeen kan wel worden vastgesteld dat in alle lidstaten die het langst bezig zijn met de implementatie van de Nitraatrichtlijn, onder meer Nederland, Denemarken, Bretagne, de waterkwaliteit min of meer stagneert.

Het CVBB kent een aantal van de zogenaamde cowboys, hoewel het soms om een vermoeden gaat zonder bewijzen. Daarover heeft het al overlegd met de dienst Bedrijfsadvies van de VLM. Het probleem is vaak dat ze op heterdaad betrapt moeten worden op het lozen van mest. Er zijn bedrijven die nog onvoldoende bewust zijn van het belang van een juiste bemesting. Ze zijn gewoon aan een bepaalde werkwijze en laten zich niet graag de les spellen door de jonge snaken van het CVBB. Die mentaliteitswijziging vergt echter tijd. Een begeleider heeft een beperkte impact op het bedrijf: de informatie moet in het voorjaar gegeven worden want dan is de bemesting voor dat jaar afgelopen.

Europa kijkt in eerste instantie naar het percentage rode MAP-meetpunten. Hoewel er nog andere zaken meespelen, is dat de eerste weergave van de waterkwaliteit. Daarnaast hanteert het CVBB signaalwaarden (snelle communicatie vanuit de VMM), waardoor het snel ter plaatse kan gaan en de oorzaken nagaat waarom de groene meetpunten plots hogere meetresultaten opleveren. Dat de VMM de meetresultaten sneller vrijgeeft, wijst op het vertrouwen in het CVBB. Daarnaast zijn er de talrijke bedrijfsbezoeken in het kader van de intensieve aanpak. De focusgebieden zijn net die gebieden met veel rode punten, dus daar is het aantal gevallen van bedrijfsbegeleidingen het grootst.

Het CVBB heeft misschien te weinig aandacht besteed aan de rapporteringen. In de eerste jaren heeft het vooral terreinkennis opgedaan. De eerste werkperiode liep van 2012 tot 2014. Dan heeft het centrum een uitgebreid businessplan gemaakt met een SWOT-analyse van de verschillende aspecten. Toen was er nog geen website, maar dat plan is nog beschikbaar. Vanaf 2015 is de intensieve aanpak in gebieden met slechte waterkwaliteit gestart. In 2016 heeft het centrum van dat eerste jaar een klein rapport gepubliceerd. Dat staat op de website en is in ieder geval ruim verspreid, maar voornamelijk naar de land- en tuinbouwers. In 2017 is er geen apart rapport over de intensieve aanpak het jaar voordien omdat die behandeld wordt in een uitgebreider rapport waarvan de eindredactie nu gaande is (zie bijlage). Dat zal op de website gepubliceerd worden en kan ook aan de commissie bezorgd worden. Dat rapport bevat enkele beleidsaanbevelingen, niet alleen over nitraat maar ook over fosfaat en andere. Op vraag van de VLM zullen die kort na de paasvakantie gebundeld worden in één document. De voorbije drie jaar heeft het centrum ook een bijdrage geleverd aan het Mestrapport. Algemeen is er allicht te veel gecommuniceerd naar de sector zelf. Af en toe publiceerde het centrum wel iets in het informatieblad van

het Vlaams Infocentrum Land- en Tuinbouw. Die communicatie is dus voor verbetering vatbaar maar tevens het gevolg van de prille werking.

De referentiepercelen zijn een oud zeer. Gestart in 2012 is er na drie jaar met het nieuwe MAP beslist dat het CVBB daar niet meer mee verder moest gaan. Het centrum kan over die drie jaar verslag uitbrengen, maar veel is er niet te melden. Het aantal referentiepercelen was trouwens te klein om statistisch relevante resultaten te brengen. In Wallonië is er wel een dergelijk instrument, maar daar zijn er minder verschillende teeltgroepen, waardoor het gemakkelijker is er voldoende cijfers over te verzamelen.

Hij geeft toe dat de bewering de enige onafhankelijke organisatie te zijn, te kras was, maar wijt dat aan het jeugdig enthousiasme. Het is echter niet terecht het centrum te verwijten dat het het vuile werk aan de VLM geeft. Het centrum heeft immers enkel een sensibiliserende en geen enkele politionele taak. Sensibilisering kent zijn grenzen. Als een bedrijf echt niet mee wil, wordt aan de waterkwaliteitsgroep gemeld dat het centrum dat aan de VLM zal doorspelen. Die is immers verantwoordelijk voor de handhaving. De CVBB wil de vertrouwensband met de landbouwers behouden, maar soms moeten gegevens doorgespeeld worden aan de VLM. Die gegevensuitwisseling zal meer en meer gebeuren. Dat de dienst Bedrijfsadvies afgeschaft is, heeft het voordeel van de duidelijkheid. De dienst Bedrijfsdoorlichting die bestaat sinds 2016 zal bedrijven doorlichten en na 2019 kunnen verplichten tot begeleiding door het CVBB. Wat de suggestie van een strengere handhaving betreft, denkt hij dat het toekomstige beleid zal moeten slaan en zalven. Hij pleit voor meer middelen en mogelijkheden voor de handhavingsdiensten, maar benadrukt het blijvende belang van sensibilisering. Het komt er vooral op aan voldoende draagvlak te creëren in de sector zelf. De dienst Bedrijfsadvies is onder meer om redenen van besparing afgeschaft, het zou jammer zijn als nu ook het CVBB zou sneuvelen waardoor zijn algemeen gewaardeerde en erkende terreinkennis teloor zou gaan. De terreinkennis van het centrum kan niet alleen nuttig zijn bij de begeleiding van de landbouwers maar ook bij een update van het MAP-meetnet.

Op waterkwaliteitsgroepen worden enkel de landbouwers van dat gebied en hun beroepsorganisaties uitgenodigd. De VLM, de VMM, de administratie zijn daar niet, enkel medewerkers van het CVBB. De ervaring en kennis wordt uitgewisseld, soms weten bijvoorbeeld oudere landbouwers relevante zaken.

Vlaanderen heeft een grote veebezetting. Die dierlijke mest is geen afvalproduct maar een meststof. Die nuttig gebruiken past in een circulaire aanpak. Kunstmest is veel gemakkelijker om juist te doseren. Bij dierlijke mest dient de juiste hoeveelheid duidelijk te zijn, maar ook de samenstelling, bijvoorbeeld of de dunne en dikke fractie gemixt of gescheiden zijn. Daarbij komt nog bij dat de werkingscoëfficiënt van dierlijke mest afhankelijk is van de seizoenen, de koude, de vochtigheid enzovoort.

Bij zijn start werd het centrum intensief begeleid door een stuurgroep. Vanaf 2015 is die vervangen door een ruimere klankbordgroep met onder meer mensen van de Mestbank. Dat is een vorm van evaluatie. In het kader van het samenwerkingsprotocol met de VLM bezorgt het centrum jaarlijks de afrekeningen en het actieplan aan de maatschappij. Het dagelijkse bestuur van het CVBB overlegt een tweetal keer per jaar met de VLM, waarbij onder meer de werking geëvalueerd wordt.

Het CVBB vindt niet dat de nitraatrijke bronnen uit het MAP-meetnet moeten verwijderd worden, aldus *Kim Koopmans*. Wel moet in rekening gebracht worden dat de waarden aan die meetpunten trager zullen dalen, waardoor het te overwegen valt ze op een andere manier te evalueren. Ze ontkent dat de

nitraatrijke bronnen hoofdzakelijk in risicogebied liggen, zo zijn er in Haspengouw en de Voerstreek toch geen gebieden met intensieve groenten of risicoteeelten. Meestal bevinden ze zich in de grensstreek met Wallonië. In de rapporten staat het percentage nitraatrijke bronnen ten opzichte van het totale aantal rode meetpunten. Dat schommelt rond de 20 percent. Als de waterkwaliteit goed is, zal dat inderdaad zorgen voor een verdunning. In veel gevallen zorgen de bronnen echter voor extra nitraat, wat de waterkwaliteit negatief beïnvloedt. Het is belangrijk dat het onderzoek daarnaar ondertussen gevoerd wordt. Dat zal de kennis over de ondergrond vergroten en het mogelijk maken te bepalen waar de oorzaken liggen, misschien in de percelen van het afstroomgebied maar soms ver daarbuiten. De normen zijn verstrengd, de landbouwer van vandaag mag echter niet het slachtoffer zijn van de vervuiling die veroorzaakt werd door te ruime normen in het verleden. Eer strengere normen effect hebben, duurt het echt wel langer dan vier jaar. Bij sommige nitraatrijke bronnen wordt nu het effect vastgesteld van de normen van de jaren tachtig, dus tientallen jaren later. Net daarom is het nodig de meetpunten in klassen in te delen naargelang hoe lang de normen en acties nodig hebben om effect te hebben. De metingen aan bepaalde bronnen schommelen al een paar jaar rond de norm van 50 mg nitraat, zo lang de trend maar dalend is gaat het de goede richting uit.

Dirk Coomans legt uit dat het bijkomende onderzoek nodig is om te bepalen waar het water dat uit de nitraatrijke bronnen komt, precies vandaan komt zodat daar dan de gepaste maatregelen, mogelijk een intensieve aanpak, kan worden uitgerold. Dat is het werk van hydrologen. Dat bijkomende onderzoek is gestart in 2017 en loopt over vier jaar. De samenwerking tussen het consortium rond de UGent en het CVBB daarover verloopt vlot. Het centrum geeft zijn kennis van het terrein door aan de onderzoekers, die al reistijden uitgesproken hebben die langer zijn dan het centrum ooit gedacht heeft. In heuvelachtige gebieden is het gemakkelijker het afstroomgebied te bepalen en kan, zo nodig, onmiddellijk een intensieve aanpak gestart worden. Nu al een intensieve aanpak starten in gebieden terwijl niet zeker is dat de vervuiling daarvan afkomstig is, is pas geld wegslijten. Daarom is het voor de meeste nitraatrijke bronnen even afwachten.

Brecht Catteeuw weerlegt de berekeningen van Bart Caron: in 2017 alleen al heeft het centrum 1800 landbouwers begeleid en 3000 gesensibiliseerd. Uiteindelijk is er 140.000 euro besteed aan de begeleiding van de 500 bedrijven. De vergaderingen trekken altijd dezelfde landbouwers aan, doorgaans zij die minder begeleiding nodig hebben. De echt hardleersers blijven doorgaans thuis. Het CVBB zoekt hen toch op om de informatie te geven.

Duurzame bemesting houdt economische rendabiliteit niet tegen, maar het risico op mislukking is groter. De meerkost van de kilogram stikstof per hectare weegt niet op tegen het risico van teeltmislukking. Het CVBB probeert de meest duurzame bemesting door te drukken, maar de landbouwer is en blijft een ondernemer. Het CVBB probeert ook rekening te houden met weersomstandigheden door uit te gaan van een basisbemesting. Waar het voorheen zo was dat de bemesting volledig bepaald werd voor het zaaien, wordt nu op verschillende momenten beoordeeld of er al dan niet moet worden bijbemest. Afgelopen jaren hebben bewezen dat ook die aanpak niet sluitend is. In 2016 is de bemesting kort na het zaaien en planten weggespoeld. Dit jaar was de voorraad van bij de start van het seizoen heel hoog, twee keer zo hoog als vorig jaar – hoewel de landbouwer niets anders deed dan het jaar ervoor – waardoor het CVBB zelfs het advies heeft gegeven niet te bemesten.

De VMM meet per meetpunt maandelijks. Het CVBB doet al een tijdje continue metingen en heeft daarbij sterke fluctuaties vastgesteld. Hij geeft het voorbeeld van een meetpunt waar in december elke drie uur gemeten wordt en in 85 percent van de gevallen er een overschrijding van de norm was. De VMM komt

één keer meten en toevallig was er geen overschrijding. Het centrum wil de discussie daarover graag starten, eigenlijk is het vergelijkbaar met een auto die constant te snel reed, maar net voor de flitspaal inhield. Dat bewijst voor *Bruno Tobback* de relativiteit van het systeem. Statistisch gezien is dat een rood meetpunt. Dus is het nodig overal veel vaker te meten. Dat weerlegt de bewering dat het meetnet te robuust is.

Dirk Coomans zegt dat het MAP-meetnet afgesproken is met Europa, Vlaanderen kan dat niet zo maar wijzigen. Het CVBB wil graag meewerken aan mobiele meetpunten. Anderzijds mag Vlaanderen niet eens te meer heiliger willen zijn dan de paus en daardoor zijn landbouwers een concurrentieel nadeel bezorgen. Vlaanderen heeft nu al met voorsprong het dichtste MAP-meetnet. *Kim Koopmans* vult aan dat Vlaanderen op 155 meetplaatsen per 1000 km² meet, terwijl het gemiddelde in Europa 8 meetplaatsen is. *Dirk Coomans* denkt dat niet alles terug te brengen is tot een meer open landschap. Het is ook niet zo dat de minder dichte meetnetten zich eerder in de nieuwere lidstaten bevinden. Lidstaten van het eerste uur zoals Duitsland hebben nauwelijks een meetnet van het oppervlaktewater. De meetpunten moeten net daar gesitueerd worden waar het water hoofdzakelijk afkomstig is van land- en tuinbouw. Gezien de dichte bebouwing in Vlaanderen liggen de meetpunten vaak stroomopwaarts, waar het debiet van de rivier laag is en de schommelingen groot zijn. De VMM geeft nu overschrijdingen snel door (signaalwaarden). Het gebeurt geregeld dat het CVBB enkele dagen later opnieuw meet en er geen verhoogde concentratie meer terug te vinden is. Het omgekeerde kan natuurlijk ook. Die schommelingen hebben ook te maken met de lage debieten. Kortom, hij acht het niet nodig meer meetpunten te hebben, daar het huidige een goede weergave geeft van de waterkwaliteit, met het voorbehoud dat er schommelingen zijn.

Het klopt dat rode punten en dus focusgebieden, geregeld gebieden zijn met een hoge veeconcentratie. Sommige sectoren hebben het economisch moeilijk, dus is de verleiding groter om aan enkele verplichtingen te ontsnappen. Wie het water aan de lippen heeft staan wint veel door minder mest af te voeren. De betere controles en de aangepaste normen gaan dat dan weer tegen. Voorts zijn er nieuwe mogelijkheden in ontwikkeling zoals onlinemetingen van de mestsaaiingen. Toch zijn dergelijke onfrisse praktijken in beperkte mate onvermijdbaar. Hij ontkent dat er zes tot zeven jaar geen vooruitgang meer is, het is eerder drie tot vier jaar.

Op de vraag in welke mate mest wordt geplaatst dan wel of er sprake is van werkelijke bemesting stelt Dirk Coomans dat landbouwers mogen bemesten tot het einde van het seizoen. Maar om te vermijden dat ze door slechte weersomstandigheden (vochtigheid of koude) in het voorjaar mest in slechte omstandigheden moeten uitrijden, zijn veel veehouders geneigd om de winter te beginnen met lege putten. Gevaar bij late bemestingen is dat dierlijke mest organisch gebonden is en dus lang nawerkt, waardoor ze later vrijkomt. Het CVBB probeert dat te vermijden door te adviseren om vroeger in het seizoen de mest uit te rijden of door in bijkomende opslag te voorzien. Mestopslag kost echter geld en wordt vaak uitgesteld tot er andere investeringen zijn zoals de modernisering van een stal. Het is echter moeilijk op dat mest plaatsen cijfers te plakken. Nitraatresiduwaarden in de meetpunten zijn altijd het resultaat van vele invloeden.

Tot slot ziet hij een evolutie in de werking, ook van de VLM, naar een gecombineerde aanpak met zalven en slaan.

IV. Bijkomende vragen en antwoorden

Bruno Tobback aanvaardt het voorstel om alsnog de resultaten te krijgen van de studie over de referentiepercelen die na drie jaar stopgezet is in 2014. Waarom is die stopgezet? Wie heeft de beslissing genomen? Het doel van het mestbeleid, de Europese Nitraatrichtlijn en de waterkwaliteitsdoelstellingen is de waterkwaliteit verbeteren. Concurrentievervalsing is er enkel als een land, op kosten van de belastingbetaler, tolereert dat de waterkwaliteit lager is dan de Europese normen. Het doel van het mestbeleid en het CVBB is wel degelijk om de waterkwaliteit te halen, niet om het concurrentievermogen van bedrijven, laat staan van cowboys, veilig te stellen.

Het zou best kunnen dat er nog meer moeilijke jaren komen op klimatologisch vlak. Moeten volgens het CVBB de normen en het meetnet daaraan aangepast worden, of moeten, wegens de gewijzigde klimatologische omstandigheden, de gebruiksruimte van landbouw en andere sectoren aangepast worden? Als het klimaat verandert, verandert ook het soort bedrijven dat hier mag actief zijn, de normen en het meetnet aanpassen, kan voor de spreker in geen geval. Als de normen te soepel zijn voor het huidige klimaat, moeten ze verstrengd worden.

Bart Caron wil graag de juiste verdeling van het CVBB-budget over sensibilisering, over individuele begeleiding, over de metingen enzovoort kennen. Is er tussen de VLM en het CVBB een schriftelijke takenverdeling? Zo ja, kan die aan het parlement bezorgd worden? Hij vraagt of het aantal doorverwezen problematische bedrijven evenwichtig verdeeld is over de provincies. Zijn de rode meetpunten en de graad van nitraatresidu's de basis om te bepalen welke landbouwers begeleid worden? Of gebeurt dat op vraag van de landbouwers of op vraag van de VLM?

Bart Dochy informeert of het CVBB malafide praktijken zoals lozingen als de oorzaak ziet van de slechte waterkwaliteit op bepaalde plaatsen dan wel het gebrek aan voldoende strenge normen. Ook *Wilfried Vandaele* wijst op het doel, namelijk een goede waterkwaliteit. Vergelijkingen met andere landen zijn niet zo relevant, wel de waterkwaliteit in Vlaanderen. Nu er 26 percent van de meetpunten een overschrijding laten optekenen terwijl dat er in 2019 maar 5 percent meer zouden mogen zijn, maakt dat alle overwegingen weinig relevant. In hoeveel gevallen worden hardleerse bedrijven verklikt aan de VLM?

Dirk Coomans herhaalt dat de studie met de referentiepercelen is stopgezet om redenen van statistische betrouwbaarheid, wegens te veel teeltgroepen en te weinig percelen per teeltgroep. De stopzetting van dat onderzoek is beslist bij de evaluatie van MAP 4, dus door het beleid.

Volgens de spreker is het huidige MAP-meetnet uitgebreid genoeg om een goed beeld te geven van de waterkwaliteit. Maar ook met de beste handhaving, zullen er altijd bedrijven zijn die over de schreef gaan.

Volgens de klimaatspecialisten zijn er inderdaad nog meer moeilijke jaren te verwachten met langere periodes met dezelfde weersgesteldenis, terwijl Vlaanderen van oudsher een wisselender klimaat heeft. Bedrijven zullen zich daaraan moeten aanpassen. Ook nu selecteren sommige toeleveringsbedrijven al rassen en teelten die droogtebestendiger zijn. Op de vraag of dan ook de bemestingsnormen moeten worden aangepast verwijst hij naar de bevindingen van het Onderzoeks- en voorlichtingsplatform duurzame bemesting dat onder leiding van professor George Hofman op het einde van MAP 4 voor de akkerbouw en de voedergewassen, op basis van de wetenschappelijke studies, concludeerde dat de toen geldende bemestingsnormen overeenstemden met de behoeften van

de plant. Het waren de minima om toch een verantwoorde en kwaliteitsvolle opbrengst te garanderen. Die wetenschappelijke analyse zou doorslaggevend geweest zijn bij de Europese beslissing om de bemestingsnormen niet te verlagen bij MAP 5. Voor de groententeelt en de tuinbouw waren de onderzoeken toen nog niet ten einde, dus is bij MAP 5 beslist ook daarvoor de normen niet te verlagen. De studie voor de groententeelt zal ondertussen allicht klaar zijn. Hij veronderstelt echter dat het voor sommige tuinbouwteelten met de huidige bemestingsnormen moeilijk is een voldoende opbrengst te halen. Voor tuinbouw is de zogenaamde kwaliteit immers belangrijker dan voor landbouw. Zo zijn kleine suikerbieten verkoopbaar, kleine bloemkolen niet.

Aanpassingen van het soort dat bepaalde types bedrijven en teelten hier niet meer mogelijk zijn, is een politieke beslissing, maar dan zal de maatschappij daar de nodige middelen voor moeten vrijmaken. Het CVBB staat aan de kant van de landbouwer, maar dat betekent niet dat het alles goedpraat of de cowboys wil beschermen.

De gevraagde budgetverdeling zal hij schriftelijk bezorgen (zie bijlage). In 2012 is er een afsprakenkader gemaakt tussen de VLM en het CVBB, dat geactualiseerd is in 2016. Wegens de afschaffing van de dienst Bedrijfsadvies, de eerste gesprekspartner van het centrum, is dat kader wat aangepast. Die aanpassing zal binnenkort ondertekend worden. Het CVBB maakt doelbewust een onderscheid tussen de intensieve aanpak en de bedrijfsbegeleiding. Bedrijfsbegeleiding gebeurt op vrijwillige basis, bedrijven krijgen daarvoor een kleine subsidie tot 300 euro. Sinds 2015 kunnen landbouwers en tuinders enkel nog beroep doen op die begeleiding als ze een van de drie jaar ervoor bemestingsgerelateerde problemen hadden of als ze nieuwkomer zijn. De intensieve aanpak wordt volledig gestuurd en betaald door het CVBB. In gebieden met rode MAP-meetpunten waar de overschrijding duidelijk gelinkt is aan de landbouw, dus bij 124 punten het voorbije jaar, wordt op basis van de metingen bepaald welke deelgebieden de grootste problemen vormen. Alle percelen en landbouwers uit die afstroomgebieden intensief begeleiden, is financieel en qua mankracht niet haalbaar. In de deelgebieden worden op basis van verkennende nitraatresidumetingen bepaald welke de risicobedrijven, -teelten, -percelen zijn. Het CVBB beslist zelf zonder inbreng van het bedrijf in kwestie, welke percelen worden opgevolgd. Het enige wat het aan de bedrijven moet vragen is de toestemming voor bemonstering. Een kleine en steeds kleiner wordende minderheid weigert die toestemming. Het gaat dus allemaal om probleempercelen, niet te vergelijken met de controlestalen van de VLM waarvan een deel ad random bepaald wordt. Toch laat 62 percent van die stalen op probleempercelen geen verhoogd nitraatresidu optekenen. In het eerste jaar wordt van de 38 percent overige bepaald, in overleg met de bedrijfsleider, wat de oorzaak is van de overschrijding. Na het eerste jaar intensieve aanpak is bij 20 percent van de opgevolgde percelen die oorzaak niet duidelijk, soms ook omdat de boer terughoudend is met informatie.

Informatie over malafide bedrijven moet worden doorgegeven aan de VLM, maar die kent vaak die bedrijven al. Soms zijn er ook onbedoelde lozingen zoals een lek in de gesloten circuits glastuinbouwbedrijven.

Sensibilisering heeft zijn grenzen, in de eerste periode zijn de gegevens van slechts één bedrijf doorgespeeld. Nu zal dat meer gebeuren, zeker gezien wisselwerking met de dienst Bedrijfsdoorlichting zal toenemen. Het bedrijf zal daar altijd van op de hoogte gesteld worden. Het CVBB wil immers zeker niet gepercipieerd worden als een lakei van de VLM, maar toch doortastend optreden. Dat vergt een voortdurende afweging.

Tinne ROMBOUTS,
voorzitter

Bart CARON,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

CVBB	Coördinatiecentrum Voorlichting en Begeleiding duurzame Bemesting
MAP	Mestactieplan
UGent	Universiteit Gent
VLM	Vlaamse Landmaatschappij
VMM	Vlaamse Milieumaatschappij
vzw	vereniging zonder winstoogmerk
WKG	waterkwaliteitsgroepen